Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Dnro K2026-09
24.2.2026

Lausuntopyyntönne: HE 188/2025 vp, asiantuntijakuuleminen 25.2.2026
HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI ESITUTKINTALAIN, OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA ANNETUN LAIN JA OIKEUDENKÄYMISKAAREN 11 LUVUN 3 B §:N MUUTTAMISESTA

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan hallintovaliokunnalle.

Esitutkintalakia koskevat muutokset

Suomen Asianajajat pitää esitutkintalain muutoksia kannatettavina kaikilta osin.

Esitutkintalain 3 luvun 1 §:n osalta on kuitenkin korostettava, että esimerkiksi työperäiseen ihmiskauppaan ja sen liitännäisrikoksiin eli rikoslain 47 luvun rikoksiin liittyy olennaisena osana työoikeudellinen puoli. Tiedossa on, että erityisesti pakkotyöhön liittyviä tapauksia on katsottu esitutkintaviranomaisessa työoikeudellisiksi riita-asioiksi, eikä tutkintoja ole aloitettu. Laillisuusvalvojat ovat myös huomauttaneet esitutkintaviranomaisia tästä. On tärkeää, etteivät esitutkintalain uudet pykälät johda siihen, että haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ilmoituksia ei oteta vastaan tai tutkintaa päätetään, koska katsotaan, ettei kyse ole rikosasiasta, vaan työoikeusasiasta.

On erittäin hyvä, että esitutkintalain 3 luvun 9 §:n osalta todetaan, että mikäli kyse on lähisuhdeväkivallasta tai haavoittuviin henkilöihin kohdistuvista teoista, ei esitutkintaa tule jättää toimittamatta. Tätä seikkaa on korostettava. Esimerkiksi rikoslain 25 luvun 7 a §:ssä tarkoitetun vainoamisen kohdalla monet teot saattavat olla yksinään arvioituna hyvin vähäisiä (esim. viestintärauharikos, lievä vahingonteko, hallinnanloukkaus), mutta toistuvuutensa ja asianosaisten välisen suhteen vuoksi ne saattavat ajan kuluessa muodostua vainoamiseksi, joka on vakava rikos. On tärkeää, että tietyissä tilanteissa rangaistusuhaltaan vähäisistäkin rikoksista toimitetaan esitutkinta, jotta todistusaineisto on saatavissa, mikäli menettely jatkuu ja muodostuu myöhemmin vainoamiseksi. Rangaistusuhaltaan vähäisillä jutuilla voi olla myös merkitystä haettaessa lähestymiskieltoa.

Esitutkintalain 10 luvun 1 §:n osalta Suomen asianajajat kuitenkin, että loppulausuntomenettelyn lisääminen aiheuttaa vääjäämättä lisäkustannuksia oikeusavun osalta, joten loppulausuntopyynnöistä ei tule tehdä automaatiota, vaan asiassa tulee käyttää harkintaa jutun ladun perusteella ja loppulausuntomahdollisuudesta olisi hyvä keskustella myös puolustuksen kanssa. Hyvän loppulausunnon laatiminen vaatii, että asianajaja perehtyy koko esitutkintamateriaaliin, neuvottelee asiasta päämiehensä ja kirjoittaa loppulausunnon. Koska asioiden käsittelyajat ovat pitkiä, tämä tarkoittaa, että asianajaja joutuu perehtymään materiaaliin kokonaisuudessaan sekä esitutkintavaiheessa että uudelleen pääkäsittelyvaiheessa, mikä lisää juttuun käytettyä työmäärää ja kustannukset tulevat tietyissä tilanteissa tulee valtion maksettaviksi oikeudenkäyntivaiheessa.

Asianajajan tehtävä on arvioida, onko esitutkintalain mukaisen loppulausunnon antaminen hänen päämiehensä edun mukaista – aina se ei esimerkiksi kustannussyistä ole. Oikeusturvavakuutus ei koskaan korvaa asianomistajan oikeudenkäyntikuluja loppulausunnon osalta, joten jossain tapauksissa uhrit voisivat joutua itse maksamaan loppulausunnosta aiheutuvat kustannukset. Lisäksi epäilylle saattaa aiheutua loppulausunnosta kustannuksia, joita valtio ei korvaa hänelle takaisin, jos syytettä ei nosteta. Loppulausunnon antamisen tarpeellisuuden arvio täten aina viime kädessä asianajaja ja hänen päämiehensä, mikäli päämies maksaa asianajajan palkkion itse. Laajoissa asioissa voidaan helposti puhua 5 000–15 000 euron kuluista, eikä avustaja saa aiheuttaa päämiehelleen tarpeettomia kustannuksia.

Rikosoikeudenkäyntilakia koskevat muutokset

Suomen Asianajajat pitää oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun ja 3 luvun muutoksia kannatettavina.

Rikosoikeudenkäyntilain 5 ja 8 luvun osalta Suomen Asianajajat kannattaa kevennetyissä menettelyissä tuomittavan rangaistuksen korotusta yhteen vuoteen sekä kirjallisen menettelyn laajentamista neljän vuoden rangaistusuhkaisiin rikoksiin.

Suomen Asianajajat suhtautuu kuitenkin rikosoikeudenkäyntilain 5 ja 8 luvun muutoksiin varauksella siltä osin kuin on kyse passiivisuuden tulkitsemisesta suostumukseksi. Asiaa olisi tarkasteltava erityisesti oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja perusoikeuksien kannalta – ei pelkästään prosessiekonomian näkökulmasta kuten nyt esityksessä tehdään.

Suomen Asianajajat ilmaisee huolensa siitä, että mikäli epäilyllä ei ole lainoppinutta avustajaa esitutkinnassa ja hän on päihdesairas sekä muutoinkin haavoittuvassa asemassa, ei vastaaja useinkaan kykene ymmärtämään passiivisuuden tai tunnustamisen merkitystä. Epäilty ei esitutkinnassa tiedä, mistä teosta häntä tullaan syyttämään, eikä epäilty ole oikea taho arvioimaan esimerkiksi sitä, onko teko törkeä vai perusmuotoinen. Kun katsotaan sitä listaa, mitä rikoksia nyt voisi tulla kevennettyihin menettelyihin, on selvää, että vastaajan oikeusturvasta tulisi huolehtia hyvin tarkasti.

Suomen Asianajajat katsoo, että rikosoikeudenkäyntilain 5 a luvun 2 §:ssä tarkoitettua 14 päivän määräaikaa tulisi pidentää, mikäli puhelintiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi puhelun soittamispäivänä ehdotetun 11 luvun 3 b luvun mukaisesti. Kyseinen 14 päivän määräaika tulee vanhasta laista, jossa vastaajan tuli antaa suostumuksensa kirjalliseen menettelyyn. Nyt on kyse täysin päinvastaisesta tilanteesta, jossa vastaaja luopuu passiivisuudellaan oikeudestaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osa-alueeseen. Määräaika on liian lyhyt käytännön syistä. Vastaajan tulisi asiakirjat saatuaan mahdollisesti neuvotella asiasta lainoppineen avustajan kanssa, eikä avustajalle saa välttämättä aikaa tässä ajassa – varsinkin, jos sellaista ei ole jo esitutkinnan aikana määrätty ja asiakirjoilla on kestänyt saapua postin kautta useita päiviä. Määräajan olisi syytä olla 30 päivää. Liian lyhyt määräaika voi johtaa tarpeettomiin muutoksenhakuihin ja prosessiratkaisuihin.

Hallintolain 62 §:n mukainen tiedoksiantotapa prosessin eri vaiheissa

Suomen Asianajajat katsoo, että kyseinen tiedoksiantomenettely on tarpeen. Suomen Asianajajat katsoo kuitenkin, että kyseisen tiedoksiantotavan käyttöön tulisi suhtautua seksuaalirikosasioissa pidättyvästi sekä esitutkinnassa että oikeudenkäyntivaiheessa. Verkkovälitteisissä seksuaalirikoksissa saattaa olla satoja asianomistajia, jolloin asianomistajien määrän osalta kyseinen tiedoksiantotapa saattaisi tulla sovellettavaksi.

Helsingissä 24. päivänä helmikuuta 2026

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI Asianajaja Pekka Ylikoski, Helsinki

Suomen Asianajajien lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 150 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.